

LA TERMINOLOGIA I LA PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTICA *

per Isidor MARÍ

Director del TERMCAT

En considerar quin és el lloc que ocupa la terminologia en el conjunt de la planificació lingüística, la resposta més immediata és que, partint de la coneguda distinció de Kloss entre *planificació del corpus* i *de l'estatus de la llengua*, la terminologia s'inscriu entre les activitats de *planificació del corpus*. En efecte, el treball terminològic intervé primordialment sobre el codi de la llengua, i els seus resultats, les terminologies, formen part del codi lingüístic. Tot i això, convé que precisem quina és l'especificitat del treball terminològic en relació amb les altres formes de planificació del corpus, i aquest serà el primer aspecte que tocarem.

D'altra banda, és innegable que sempre hi ha una forta interdependència entre la planificació del corpus i la de l'estatus de la llengua: els avanços en un dels dos camps són alhora condició i conseqüència dels progressos en l'altre front. Aquesta interrelació no tan sols presenta en el cas de la terminologia característiques específiques que mereixen ser explorades, sinó que probablement és també molt més estreta i directa que en altres aspectes de la llengua, com la sintaxi. Serà convenient, doncs, que comentem, en segon lloc, quines són les vinculacions principals entre el treball terminològic i les intervencions de política lingüística encaminades a l'extensió de l'ús de la llengua.

Finalment, haurem de tenir en compte que la planificació lingüística no és una activitat monolítica, sinó que es presenta articulada en diversos nivells, àmbits i etapes. Alguna referència haurem de fer al lloc que ocupa

* Conferència presentada el dia 10 d'octubre de 1990 dins del *Cicle de conferències sobre terminologia* organitzat pel Termcat.

la terminologia en els plans d'un organisme concret, en el marc global de l'activitat terminològica de tota la comunitat lingüística.

Aquests són els aspectes que tractarem, segurament sense esgotar-ne tota la complexitat i des de la nostra pròpia situació lingüística.

1. LA CODIFICACIÓ NORMATIVA DE L'ESTÀNDAR I LA SEVA ESPECIALITZACIÓ FUNCIONAL

Si recordem el conegut esquema en què Haugen va reflectir les relacions entre els diferents aspectes de la planificació lingüística, comprovarem que s'hi suggereix una distinció —alhora conceptual i cronològica— entre la codificació de la varietat estàndard de la llengua i la seva especialització funcional.

Esquema 1

	FORMA (planificació de polítiques)	FUNCIÓ (cultiu de la llengua)
SOCIETAT (planificació de l'estatus)	1. Selecció (procediments de decisió) a) identificació del problema b) adscripció de normes	3. Aplicació — <i>implementation</i> — (expansió educacional) a) procediments de correcció b) procediments d'avaluació
LLENGUA (planificació del <i>corpus</i>)	2. Codificació (procediments d'estandardització) a) gràfica b) gramatical c) lèxica	4. Elaboració (desenvolupament funcional) a) modernització terminològica b) desenvolupament estilístic

Fases (simultànies i cícliques) de la planificació lingüística (segons Haugen).

Diem que la distinció entre aquests dos aspectes és conceptual perquè la codificació té unes premisses diferents i es proposa també uns resultats diferents dels que té l'elaboració funcional.

La codificació normativa té la finalitat d'estructurar les unitats verbals de la varietat comuna de la llengua, a partir de les diverses varietats dialectals, i forma part del que Marcellesi i Gardin han anomenat *lingüística unificant*. Es planteja, doncs —almenys teòricament—, 1) com un procés des de la diversitat cap a la unitat, consistent en la selecció i la sistematització d'elements verbals —gràfics, eventualment fonètics, gra-

matics i lèxics—, 2) procedents de varietats identificades amb grups humans definits per factors geogràfics, cronològics o socials, i 3) triats en funció del rendiment comunicatiu que tenen per al conjunt de la comunitat lingüística.

L'èxit de la codificació es pot mesurar fonamentalment: 1) per la consistència interna en la sistematització de les unitats dels diferents plans de la varietat comuna, 2) pel grau d'identificació o adhesió que aconsegueix entre les membres dels grups dialectals que integren la comunitat lingüística, i 3) per l'encert en la selecció del màxim de recursos verbals amb rendiment comunicatiu general i en el refús consegüent d'altres elements de la llengua, quan són justificadament considerats poc útils al conjunt de la comunitat.

L'elaboració funcional, en canvi, es guia pel propòsit de diversificar els recursos verbals de la varietat comuna codificada, que és el seu punt de partida, ajustant-los a factors situacionals no verbals i a necessitats comunicatives diferenciades, de manera que incrementa indefinidament i gradualment el nombre de registres, estils o llenguatges d'especialitat. Es trobaria, per tant, més prop del que Marcellesi i Gardin van anomenar *lingüística diferencial*.

Així doncs, 1) és un procés des de la unitat de la varietat comuna cap a la diversificació de les convencions verbals i no verbals de cada varietat funcional, 2) tendeix a adequar-se a factors situacionals diversos (camps temàtics; canals o modes diferents de producció, transmissió i recepció; propòsits i graus de formalitat variats), que defineixen situacions comunicatives relativament estables i concretes (conferències de lingüística, novel·les, notícies, pregàries, etc.), i 3) es guia en cada cas per les necessitats comunicatives d'un determinat rol, més o menys específic, però no necessàriament ni habitualment comú a tots els membres de la comunitat.

Es pot valorar l'èxit de l'elaboració funcional a partir de 1) la coherència interna entre les elements verbals i no verbals que integren cada tipus de text o discurs, 2) per la major o menor correspondència o adequació amb els factors de cada situació comunicativa, i 3) per l'ajustament entre el conjunt de varietats funcionals disponibles i les necessitats comunicatives específiques que té la comunitat lingüística.

A part d'aquestes diferències conceptuals, hem dit que hi havia també una distinció cronològica entre la codificació i l'elaboració funcional, que ja era subjacent en els comentaris anteriors: l'elaboració funcional pressuposa la codificació prèvia de la varietat comuna. O més ben dit: no tan sols pressuposa la codificació, sinó també la vehiculació i l'acceptació social de la varietat codificada. A més, si la codificació es planteja com una activitat normalment centralitzada en la qual participen directament sols uns pocs membres de la comunitat, l'elaboració funcional té lloc a partir de la difusió social de la varietat codificada i tendeix naturalment

a la diversificació de nuclis de treball autònoms, si bé convé que mantinguin alguna forma de coordinació. Després tractarem d'alguna d'aquestes formes de participació, quan comentem les relacions entre planificació del corpus i de l'estatus.

Matisem ara, respecte a aquesta successió entre codificació, vehiculació i elaboració funcional, que —com ja va advertir el mateix Haugen— no parlem d'un únic cicle que avança al mateix temps en tots els plans de la llengua i en cadascuna de les fases. La codificació segueix ritmes diferents en cada pla de la llengua i és a partir de cada passa en un aspecte de la codificació que es posa en marxa un procés de vehiculació i es pot obrir pas a determinades elaboracions funcionals. En la realitat, doncs, hi ha un complex entramat de processos simultanis però no sincronitzats de codificació-vehiculació-elaboració.

2. LA TERMINOLOGIA EN EL CONJUNT DE LA PLANIFICACIÓ DEL CORPUS

Tot el que acabem de veure respecte a l'autonomia i la complementarietat entre la codificació normativa i l'elaboració funcional de l'estàndard ens ajudarà a precisar el lloc de la terminologia en el conjunt de la planificació del corpus, sense perdre de vista la continuïtat real i les relacions estretes que hi ha entre aquests dos processos.

Contràriament al que podria semblar a primera vista, la distinció entre els treballs de codificació del lèxic general i els treballs terminològics no procedeix principalment del fet que el diccionari general es limiti al lèxic corrent i la terminologia es dediqui al lèxic especialitzat de les ciències i les tècniques. De fet, un diccionari general de llengua aspira a incloure tot el lèxic, si bé a la pràctica no és així, i sempre resulta difícil delimitar clarament el seu abast. Com ha dit Josette Rey-Debove, entre els dos límits teòrics del *lèxic total* d'una llengua (la reunió dels lèxics dels idiolectes de tots els parlants) i del *lèxic comú* (la intersecció entre tots els idiolectes), tota frontera establerta pels treballs lexicogràfics és de caràcter pràctic i arbitrari. No hi ha, doncs, cap frontera real nítida que separi la terminologia de la resta del lèxic. Són abundants els exemples de mots tradicionals i corrents que s'especialitzen semànticament i constitueixen noves unitats terminològiques, i els de casos inversos en què termes inicialment exclusius d'uns pocs especialistes han passat a ser mots corrents.

La diferència substancial entre la codificació del lèxic i l'elaboració de les terminologies procedeix de l'enfocament diametralment oposat que segueixen. Per dir-ho breument, un diccionari general de llengua segueix un procés semasiològic (del signe cap al significat): estudia els sentits dels mots en el discurs (aproximació sintagmàtica) com a signes de la llengua i es proposa d'aclarir les múltiples significacions possibles d'una forma

lingüística segons els seus usos. En canvi, un diccionari terminològic es guia per un camí invers, onomasiològic (del significat cap al signe): parteix d'un sistema nocional (aproximació paradigmàtica) i es proposa distingir cadascun dels seus elements de tots els altres per mitjà dels trets conceptuals pertinents (i només d'aquests) i aspira a relacionar-los unívocament amb una designació.

Com ha fet veure Alain Rey, la terminologia és autònoma respecte a l'estudi lingüístic del lèxic, encara que usi mots de la llengua usual i imotivats, en la mesura que els sistemes terminològics existeixen per denotar sistemes nocionals. I no manquen altres raons metodològiques i pràctiques que abonin la respectiva autonomia: les formes lingüístiques del lèxic són relativament estables, però les estructures nocionals evolucionen contínuament, de manera que es fa molt difícil per als diccionaris generals dominar els vocabularis tècnico-científics. La terminografia, en canvi, es limita metodològicament a talls sincrònics molt fins i sols recorre subsidiàriament a descripcions diacròniques. Així doncs, si el diccionari general és una codificació prèvia de la qual parteixen els treballs terminològics, les noves convencions terminològiques que s'estableixen representen una «primera instància» de normalització necessària i útil, tant per a l'orientació dels usuaris com de cara a l'ampliació del diccionari general.

Aquest és, de fet, l'enfocament complementari que s'ha seguit en el cas de la normalització de la llengua catalana: les noves convencions terminològiques arrenquen de la codificació normativa i, al mateix temps que atenen les noves necessitats de designació en els diferents camps d'especialitat, actuen com a primera instància normalitzadora i banc de proves de la futura ampliació del diccionari general.

La col·laboració dels especialistes, agrupats en Comitès Tècnics, garanteix la precisió en la delimitació conceptual dels termes dins de cada sistema nocional. La intervenció del Consell Supervisor del Termcat, per la seva banda, garanteix l'adequació formal dels nous termes amb el conjunt de la codificació normativa. D'aquesta manera es complementen la codificació del lèxic general i l'elaboració de les terminologies.

Cal subratllar, al mateix temps, l'estreta vinculació del desenvolupament de les terminologies amb el conjunt dels treballs d'elaboració dels llenguatges d'especialitat. Contràriament al que es pensa una part de la gent, les característiques específiques dels textos d'especialitat no es redueixen a la terminologia: s'hi han de desplegar moltes altres convencions sobre el conjunt dels elements verbals i no verbals que intervenen en la comunicació (v. Kocourec i Sager et al.). És necessari, per tant, que no oblidem les relacions entre la terminologia i els altres elements verbals o no verbals dels textos d'especialitat (per exemple, els símbols de les ciències —com en química—, les representacions gràfiques —com en cartografia— o els condicionaments socials del discurs d'especialitat —com en el dret—).

La col·laboració de l'especialista no s'hauria de limitar, en termes idonis, a l'estudi dels sistemes nocionals, sinó abraçar tot aquest conjunt d'aspectes que condicionen l'adequació i l'acceptabilitat en l'ús de les terminologies. Tal vegada l'enfocament de la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu, que s'ocupa de qüestions terminològiques i de totes les altres característiques dels textos d'aquest camp d'especialitat, podria ser un model organitzatiu extensible als altres sectors.

3. EL MARC SOCIAL DE LA PLANIFICACIÓ DEL CORPUS

Amb aquests últims comentaris sobre les connexions entre la terminologia i les noves necessitats expressives dels especialistes dels diferents sectors de la societat, de fet hem entrat en un altre dels aspectes que ens havíem proposat de comentar: les relacions entre la terminologia i la planificació de l'estatus de la llengua.

És obvi que les activitats de planificació del corpus en general no sorgeixen espontàniament de l'evolució intrínseca del codi de la llengua, sinó que responen a necessitats socials. La codificació normativa d'una varietat comuna es correspon amb la configuració d'una comunitat lingüística com a mercat cultural unitari, amb la necessitat subsegüent d'una llengua vehicular compartida per a les activitats educatives, els mitjans de comunicació, les indústries culturals, les transaccions econòmiques i l'estructura político-administrativa. Dit en poques paraules, la codificació normativa de la varietat comuna és la cara lingüística del procés d'institucionalització d'una comunitat. No ens pot sorprendre, doncs, que en el nostre estàndard s'hi manifestin els dèficits d'integració o d'estatuts que limiten la nostra institucionalització.

Un cop seleccionada i codificada la varietat comuna, amb la seva difusió social s'obre el procés d'especialització funcional d'aquesta varietat, que és —al seu torn— la cara lingüística dels processos de diferenciació i d'innovació que segueix la societat, per evolució pròpia i per influència exterior. La diferenciació comporta el desdoblament d'una activitat social en diverses (sub)especialitats distintes, i és el que determina la complexitat creixent de la societat moderna. La innovació implica l'aparició d'elements (materials o mentals) nous en la societat, que han de ser adequadament integrats en el sistema socio-cultural. Aquests canvis socials es manifesten en múltiples aspectes de la llengua, des dels més interns (fonètics, gramaticals o lèxics) fins als més externs i generals, com la distribució social del coneixement i l'ús de les llengües o la modificació de la consciència lingüística de la societat.

Ara bé: no hi ha dubte que el lèxic és un camp especialment sensible a les transformacions de la realitat social: no en va és la part del codi que assumeix la funció referencial de representar les diferents entitats en què

apareix organitzat el món, i potser per això mateix és una classe oberta a noves incorporacions.

El mateix Alain Rey ha resumit molt encertadament aquesta interacció entre lèxic general, terminologia i necessitats socials: el lèxic d'una llengua, com a producte acumulatiu dels factors socials, és al mateix temps el medi receptor i el mitjà creador dels sistemes de designació i, per depuració nocional, de les terminologies; el desenvolupament del lèxic d'especialitat és fruit no sols de les necessitats denominatives de la cultura, sinó també dels mitjans de la llengua, que es fan reals a través dels diferents tipus de discurs, sota el pes dels condicionaments socials que mediatitzen l'èxit de les diferents solucions (hi ha desigualtats en la importància relativa de cada tipus de discurs i en l'accés a la paraula pública). Fins i tot hi ha qui ha proposat una *socioterminologia* per estudiar tots aquests processos (Gambier, Gaudin, Guespin).

És cert que no tots els neologismes lèxics necessaris comporten l'aplicació de les terminologies. Afortunadament per als terminòlegs, bona part de la creativitat lèxica no afecta la terminologia. Però també és veritat que l'afany de sistematització nocional i terminològica no es limita als neologismes tècnics i científics, sinó que s'estén a tots els ordres de la vida i als camps de coneixement aparentment menys formalitzats, com passa amb els jocs i els esports.

En fi: totes aquestes transformacions que experimenta el codi de la llengua, i el lèxic d'una manera especial, estan vinculades a canvis socials que influeixen sobre l'evolució de l'ús de la llengua. Per tant, seria il·lusionari pensar-se que només l'activitat terminològica per si sola podria contrarestar unes tendències evolutives tan generals. Únicament la connexió estreta entre l'elaboració de les terminologies i les activitats d'extensió del coneixement i de l'ús de la llengua pot constituir una resposta satisfactòria des de la política lingüística. I en rigor, tampoc la política lingüística per si sola no pot resoldre els problemes d'adaptació de la llengua a tots els canvis socials: en realitat, és tota la planificació —econòmica, social i cultural— que ha de fer front a les transformacions i als nous requeriments de tractament de la informació en la societat actual (Rauch). Només si concorden sistemàticament i de forma consistent els objectius de la planificació global amb els específicament lingüístics podrem satisfer les exigències dels canvis socials. Cal concebre la planificació en conjunt com un canvi social dirigit, és a dir, com la introducció d'un conjunt sistemàtic de canvis en un conjunt sistemàtic de processos.

4. LA TERMINOLOGIA I LA PLANIFICACIÓ DE L'ESTATUS

Doncs bé, si haguéssim de concretar breument quina és la connexió principal entre l'activitat terminològica i la planificació de l'estatus de la

llengua, crec que forçosament l'hauríem de centrar en dos blocs complementaris de contactes:

D'una banda, en una visió sectorial, la terminologia és indispensable per a l'extensió de la llengua en cadascun dels àmbits d'especialitat. Co-nèixer i atendre les necessitats terminològiques dels professionals o especialistes de cada camp d'activitat és una tasca en què els terminòlegs i els responsables de la normalització de l'ús de la llengua estan obligats a col·laborar.

D'altra banda, però, cal no oblidar la importància creixent dels professionals i els organismes dedicats al tractament de la informació, que sovint no circumscriuen la seva acció a un sol camp d'especialitat. Em refereixo als mitjans de comunicació i les indústries culturals, a les biblioteques i centres de documentació, a les empreses i als professionals del tractament de textos (disseny, redacció, revisió, adaptació, traducció, etc.), a tot el que darrerament s'anomena enginyeria del coneixement.

A la pràctica, aquests dos tipus de contactes entre la terminologia i la planificació de l'estatus de la llengua no són mútuament independents: d'una banda perquè en cada camp d'especialitat hi ha activitats més o menys complexes de tractament de la informació, i de l'altra, perquè el tractament de la informació mateix constitueix un camp de coneixement específic amb múltiples especialitzacions.

L'enfocament sectorial de la cooperació entre terminologia i planificació de l'estatus planteja necessitats i objectius específics, vinculats al manteniment o a l'extensió de l'ús de la llengua en totes les funcions públiques institucionalitzades:

— Identificar els sectors o camps de coneixement on les necessitats de desenvolupament terminològic esdevenen prioritàries, sigui perquè són sectors tradicionalment centrals en l'activitat de la societat (p. ex., el sector tèxtil), perquè són àmbits amb una gran dinàmica innovadora (p. ex., la informàtica) o perquè són esferes socials en què cal estendre l'ús del català (p. ex., l'administració pública o la gestió empresarial). Una aproximació especialment interessant a l'establiment dels sectors prioritaris és la del Centre de Terminologia de Brusselles (v. Freiberg et al.), en el marc de la xarxa internacional de neologia i terminologia francesa.

— Organitzar i impulsar la recerca i la normalització terminològiques en aquests sectors prioritaris, implicant en el grups de treball i en els Comitès Tècnics de cada àmbit les institucions corporatives més importants.

— Assegurar, conjuntament amb l'extensió de la llengua, la difusió i la implantació social de les terminologies d'aquests camps, per mitjà de sistemes adequats d'emmagatzematge (com és un banc informatitzat de dades terminològiques), per mitjà dels processos de formació i reciclatge dels espe-

cialistes de cada sector, i a través de sistemes efectius d'informació que garanteixin la màxima disponibilitat dels termes.

Les necessitats terminològiques pròpies del tractament de la informació, al seu torn, comporten una extensa gamma de connexions entre el treball terminològic i la teoria de la ciència, les àrees temàtiques específiques, la lingüística aplicada, la semiòtica, la informàtica, l'enginyeria del coneixement i la ciència de la informació. Segons una visió ben recent d'Engel i Picht, el paper de la terminologia és cada dia més rellevant en les activitats d'adquisició, representació, processament, transferència i difusió del coneixement, i en la gestió de la informació per part de les institucions de tota mena.

5. L'ENFOCAMENT ORGANITZATIU ADOPTAT PER A LA LLENGUA CATALANA

És evident que sense l'ordenació global de tots aquests processos de planificació del corpus i de l'estatuts de la llengua, la dispersió i la repetició d'esforços limitarien enormement l'eficàcia del treball terminològic. I aquesta és una de les raons que van determinar la creació del Termcat, com a centre de coordinació general de l'activitat terminològica a l'àrea catalana, punt de confluència dels responsables de la política lingüística, de l'autoritat normativa de l'Institut d'Estudis Catalans i dels cercles d'especialistes, i alhora banc de dades i centre de consulta o punt de referència per a tots els usuaris i per a les relacions internacionals.

És natural que en una primera etapa s'haguessin atès primordialment les necessitats terminològiques dels sectors en què més ràpidament havia d'avançar l'ús del català: l'administració, l'ensenyament i, en menor mesura, els mitjans de comunicació i les indústries culturals. No és estrany que sigui precisament en aquests camps on s'han establert fins ara el major nombre d'acords de cooperació amb el Termcat i d'on procedeixen la major part dels seus usuaris.

El repte ara és estendre l'ús de la llengua al món socio-econòmic, als esports i lleures, i als nivells més especialitzats de l'ensenyament i la recerca. Per això les nostres prioritats s'han orientat cap a la terminologia de la gestió empresarial, la dels esports —especialment els olímpics, per raons prou evidents— i l'elaboració de terminologia universitària. I per això ens proposem com a primers objectius la sistematització de la nostra xarxa de relacions organitzatives i l'accés directe i a gran escala al banc de terminologia.

El model organitzatiu que seguim es basa en la consolidació de les tendències que ja es perfilen actualment: formalitzar l'existència de diversos cercles d'entitats col·laboradores i d'usuaris particulars.

Un primer cercle el constituïrien els serveis lingüístics que comptin

amb personal dedicat plenament al treball terminològic, que podrien actuar com a centres col·laboradors permanents en el màxim de funcions que estiguessin en condicions d'assumir —tant en la recerca com en la formació, l'emmagatzematge o la difusió de la terminologia—.

En un segon grau, la col·laboració es podria establir amb els serveis d'assessorament lingüístic que poguessin assumir la resolució de consultes terminològiques puntuals, amb la canalització al Termcat dels casos encara no resolts, i també participar en altres formes de difusió i d'implantació de la terminologia.

El tercer pla el constituïrien els destinataris finals dels serveis terminològics, tant si els rebien directament del Termcat, com d'algun dels dos tipus d'entitats col·laboradores que acabem d'esmentar.

Una xarxa així ha de comptar amb el màxim de facilitats de comunicació. Per això considerem que l'accés generalitzat al nostre banc de terminologia ha de ser possible aviat des de qualsevol ordinador equipat amb mòdem, per poder-hi fer consultes puntuals, més o menys especialitzades. Al mateix temps, per atendre les necessitats terminològiques més globals d'alguns organismes, serà convenient de facilitar còpies del banc en CD-ROM, que és segurament un mitjà més adequat per a consultes freqüents i variades.

6. LA TERMINOLOGIA EN ELS PROGRAMES DE NORMALITZACIÓ D'UN ORGANISME CONCRET

Tot el que hem vist fins ara ha situat la terminologia, només que fos a grans trets, en el conjunt de la política lingüística. Però no voldria concloure sense un breu comentari sobre el lloc de la terminologia en els programes de normalització de cada organisme en concret.

Aquest punt de vista es fa necessari no tan sols per arribar a enfocar les coses des de la perspectiva del lloc on es plantegen les necessitats reals, lingüístiques en general i específicament terminològiques. També em sembla convenient tancar així el nostre comentari per subratllar la importància central que darrerament s'atribueix a la mediació dels organismes en la transformació dels comportaments lingüístics.

Una de les hipòtesis fonamentals que serveixen d'orientació a la política lingüística en aquesta legislatura és precisament que serà sobretot el canvi del comportament lingüístic de les organitzacions de tota mena —organismes públics o privats, empreses, sindicats, associacions, etc.— el factor que més influirà en el canvi del comportament lingüístic de les persones i que més pot afavorir l'extensió de l'ús del català.

El reajustament del funcionament lingüístic dels organismes es fa actualment imprescindible per la necessitat d'adaptar-se al plurilingüisme europeu i internacional. En aquesta conjuntura, doncs, és quan cal plan-

tejar l'adaptació simultània de les organitzacions a l'ús del català com a llengua pròpia del país.

D'aquí que una de les línies principals d'actuació de la política lingüística consisteixi en l'establiment gradual de serveis lingüístics als principals nuclis organitzatius de tots els sectors socials. A part de la Xarxa Tècnica de la mateixa Generalitat, dels Centres de Normalització Lingüística del Consorci i dels altres serveis locals de català, nombrosos serveis lingüístics s'han creat a les universitats, als sindicats, a les associacions empresarials i en empreses concretes, a les federacions esportives, etc. I ben aviat tindrà lloc la primera trobada de tots aquests serveis lingüístics, per debatre conjuntament els seus projectes.

No hi ha dubte que, en l'activitat d'aquests serveis lingüístics, la terminologia hi ocupa un lloc rellevant. Abans ja hi hem fet referència, quan parlàvem dels diferents cercles de col·laboració amb el Termcat. Diversos autors (Czap, Schaar) han subratllat també la importància de la terminologia en la gestió de la informació per part de les institucions, independentment de l'existència d'una política de normalització lingüística.

No és fàcil parlar en general dels programes de normalització d'aquests serveis lingüístics. Lògicament, l'organització de l'activitat de cadascun depèn de múltiples factors d'heterogeneïtat: la naturalesa diversa de les mateixes organitzacions, en les quals les activitats no sempre són explícitament planificades; la posició del servei lingüístic en l'organigrama i els mitjans i atribucions que té assignats; el temps que fa que funciona el servei... Però malgrat totes aquestes raons, podríem apuntar alguns elements constants i algunes etapes indispensables en tots els programes de normalització d'un organisme.

Quan un organisme ha decidit emprendre un programa de normalització lingüística, una de les primeres passes que pot fer —ja que no requereix gaire temps d'adaptació— és adoptar el català en la imatge exterior i la publicitat. Des d'aquest primer moment la terminologia pot ser important, per exemple en l'establiment de denominacions sistemàtiques i coherents per a tots els òrgans, dependències i càrrecs que han d'aparèixer en els rètols, capçaleres d'impresos, targetes, segells de goma, vehicles, etc.

La segona passa sol consistir en l'establiment de criteris lingüístics en la gestió del personal: es defineix el perfil de coneixements lingüístics necessari per a cada tipus de lloc de treball i els procediments d'avaluar-los en els sistemes d'accés, promoció o trasllat. Simultàniament, s'organitza un pla de formació lingüística perquè el personal adquireixi el nivell de coneixements que correspon al lloc que ocupa.

No cal dir que la delimitació dels coneixements terminològics necessaris per a alguns llocs de treball és també de la màxima importància, igual que l'aprenentatge de la terminologia en el marc dels cursos d'orientació específica.

A mesura que el personal ja té els coneixements necessaris, els organismes poden estendre l'ús del català, primer en les relacions exteriors (orals o escrites) amb clients o usuaris, proveïdors i altres organismes, i més endavant en les activitats internes. Assegurar la disponibilitat d'informació terminològica i garantir en la revisió de documents la qualitat de la terminologia usada són en aquesta etapa funcions importants del servei lingüístic.

Fins i tot quan hagi culminat el procés de normalització lingüística, serà encara una funció permanent del servei lingüístic garantir la utilització de la terminologia adequada en tots els aspectes de la gestió de la informació: organització de les dades bibliogràfiques o documentals, tractament de textos, etc.

Això, sense oblidar la possibilitat que algunes organitzacions requereixin l'organització d'un projecte específic de recerca terminològica, a fi que s'elabori i es normalitzi la nova terminologia necessària en el seu camp d'activitat.

Sigui com sigui, és evident que la col·laboració dels serveis lingüístics en el vessant terminològic de la normalització lingüística és absolutament essencial, com ho és en el conjunt de la política lingüística.

7. CONCLUSIONS

Amb la nostra exposició hem vist, doncs, que les activitats terminològiques tenen una funció específica i ben significativa en tots els aspectes i en tots els nivells de la planificació lingüística.

Pel que fa a la planificació del corpus de la llengua, la terminologia no sols és una part fonamental de l'elaboració dels llenguatges d'especialitat, sinó que és complementària de la codificació del lèxic general.

En relació amb la planificació de l'estatus, la cooperació entre la terminologia i la política lingüística es fa indispensable per garantir l'ús del català en totes les funcions públiques institucionals i per assegurar uns fonaments sòlids a totes les activitats de tractament de la informació en una societat postindustrial. En realitat, la terminologia esdevé important per a tota la planificació de la comunitat, en la mesura que es proposi el manteniment de la identitat col·lectiva malgrat les transformacions econòmiques, socials i culturals.

Finalment, hem vist com era necessària l'articulació d'una xarxa organitzativa i de comunicacions a l'entorn del Termcat, centre coordinador creat per la Generalitat i l'Institut d'Estudis Catalans, a fi d'assegurar la disponibilitat de la terminologia catalana i d'equivalents en les llengües internacionals més usades. En aquest sentit, hem destacat la importància de la col·laboració dels serveis lingüístics de tota mena d'organismes en les activitats terminològiques.

Aquesta visió general serà completada i concretada en diversos aspectes pels altres conferenciantes d'aquest cicle, i en conjunt no dubto que es confirmaran la utilitat i la necessitat de la feina terminològica, sobretot en un país com el nostre i en un moment com aquest. Tant de bo que aquesta constatació sigui compartida per tots aquells que poden contribuir a l'èxit de la nostra feina. Gràcies per la vostra atenció.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- CZAP, H.: «Construction and representation of concepts in enterprises», dins H. Czap i W. Nedobity (eds.), *TKE'90: Terminology and Knowledge Engineering*, Index Verlag, Frankfurt, 1990.
- ENGEL, G., PICTH, H.: «New professional profiles in knowledge engineering and knowledge transfer, TKE'90, Index Verlag, Frankfurt, 1990.
- FREIBERG, N., HERMANS, A., LEPAGE, T.: «Le Centre de terminologie de Bruxelles», *TermNet News* 17, Viena, 1987.
- GAMBIER, Y.: «Problèmes terminologiques des pluies acides pour une socioterminologie», *Meta*, 32, núm. 3, Presse de l'Univ. de Montreal, Quebec, 1987.
- GAUDIN, F.: «Socioterminology and expert discourses», *TKE'90*, Index Verlag, Frankfurt, 1990.
- GUESPIN, L.: «Socioterminology facing problems in standardization», *TiKE'90*, Index Verlag, Frankfurt, 1990.
- HAUGEN, E.: «The implementation of corpus planning: theory and practice», dins Cobarrubias & Fishman (eds.), *Progress in language planning*, Mouton, Berlin, 1983.
- KLOSS, H.: *Research possibilities on group bilingualism: a report*, ICRB, Quebec, 1969.
- KOCOUREC, R.: *La langue française de la technique et de la science*, Brandstetter, Wiesbaden, 1982.
- MARCELLESI, J. B. & GARDIN, B.: *Introduction à la sociolinguistique. La linguistique sociale*. Larousse, Paris, 1974.
- RAUCH, W.: «Information science in an information society», *TKE'90*, Index Verlag, Frankfurt, 1990.
- REY, A.: *La terminologie: noms et notions*. P. U. F., Paris, 1979.
- , «La terminologie dans un dictionnaire général de langue française: le Grand Robert», *TermNet News* 14, Viena, 1985.
- REY-DEBOVE, J.: «Lexique et dictionnaire. L'inventaire du monde», dins B. Pottier (ed.), *Comprendre la linguistique*, Marabout, Verviers, 1975.
- SAGER, J. C., DUNGWORTH, D., McDONALD, P. F.: *English Special Languages*, Brandstetter, Wiesbaden, 1980.

